

บทที่ 2 ทฤษฎีสัมพันธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาภายใน ระดับอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม ผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 ความเป็นมาและสภาพของมหาวิทยาลัยนครพนม
- 2.2 การประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์คุณภาพการศึกษา
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษา
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความเป็นมาและสภาพของมหาวิทยาลัยนครพนม

2.1.1 ประวัติมหาวิทยาลัยนครพนม

คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรทุกวิทยาลัย [5] ได้จัดทำคู่มือและสรุปผลรายงานประเมินตนเองได้กล่าวและเขียนประวัติมหาวิทยาลัยนครพนม โดยได้กล่าวถึงการประชุมคณะรัฐมนตรีนอกสถานที่อย่างไม่เป็นทางการที่จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2545 ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้เสนอว่า ควรมีการพิจารณาหาระบบ และแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง มีการเชื่อมโยงกับชุมชนในระดับรากหญ้า โดยมีใช้เป็นการจัดตั้งวิทยาเขตของสถาบัน และมีการก่อสร้างอาคารเรียนขึ้นใหม่ ที่เป็นการเน้นในแง่วัสดุ โดยเห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีอาคารและสถานที่ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างจำนวนมากอยู่แล้วตามจังหวัดต่างๆ แต่ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี ในการใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่เหล่านี้อย่างเต็มที่ ที่ประชุมจึงได้มีมติมอบหมายให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีขณะนั้น คือ ศาสตราจารย์นายแพทย์ กระแส ชนะวงศ์ ในฐานะที่กำกับดูแลสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สืบสวนและพิจารณาทบทวน โดยมีนโยบายว่า หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา อยู่ที่วิธีการเรียนการสอน และวิธีการจัดการ ต้องเร่งสร้างความตระหนักในเรื่องประสิทธิภาพการบริหารจัดการเป็นสำคัญ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรร่วมกันให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ เพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพโดยไม่ต้องลงทุนก่อสร้างอาคารเรียนที่มีราคาแพง

การจัดตั้งสถาบันการศึกษาจังหวัดนครพนม นอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสแก่ประชาชนในจังหวัดให้ ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นจุดเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศ อินโดจีนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม อันจะส่งผลต่อการเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ ของประเทศต่อไปในการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2545 สถาบันอุดมศึกษา จังหวัดนครพนม โดยใช้หลักการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาและที่เปิดสอนในระดับอาชีวศึกษาที่มี อยู่แล้ว เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและให้แต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมการ จัดตั้งมหาวิทยาลัยนครพนมเพื่อดำเนินการต่อไป ซึ่ง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้ลงนามในคำสั่ง แต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนครพนม ตั้งแต่วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2545 เพื่อดำเนินยกร่างโครงการ จัดทำแผนแม่บทและร่าง พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยเสนอที่ประชุมจึงได้ให้ความ เห็นชอบโครงการนำร่องจัดตั้งมหาวิทยาลัยวันที่ 2 กันยายน 2547

2.1.2 ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์

ปรัชญา : พัฒนาความรู้ คู่คุณธรรม สัมพันธ์อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

วิสัยทัศน์ : มหาวิทยาลัยนครพนมเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

NAKHON PHANOM UNIVERSITY is a leading university in the Greater Mekong Sub-Region (GMS)

พันธกิจ :

1. การผลิตบัณฑิตที่เก่งและดีมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และตรงตามความต้องการของชุมชน
2. พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีสู่ชุมชนแบบบูรณาการ โดยการวิจัยและพัฒนา สร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงการพัฒนาศักยภาพ การแข่งขันอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
3. การบริการวิชาการและวิชาชีพที่ตอบสนองความต้องการของสังคม ประเทศและอนุ ภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
4. ทำนุบำรุง ส่งเสริม และเป็นศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในระดับชาติและอนุภูมิภาคลุ่ม น้ำโขง
5. การบริหารจัดการที่ดีด้วยหลักธรรมาภิบาล

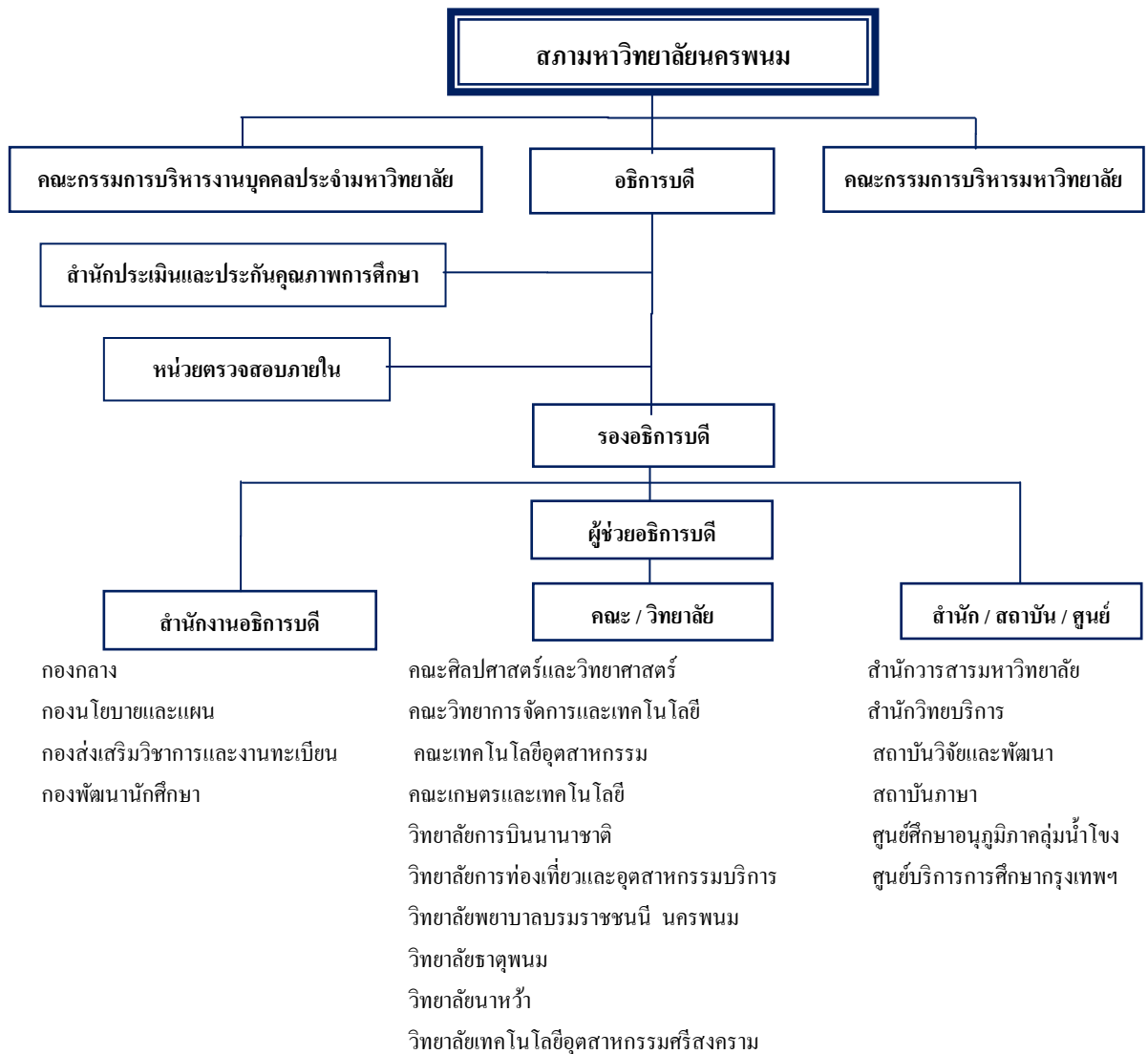
เป้าประสงค์ :

1. บัณฑิตมีความรอบรู้ มีความสามารถ พร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม

2. เป็นศูนย์กลางการวิจัย พัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนา ศักยภาพการแข่งขันสู่ออนุมิภาคลุ่มน้ำโขง
3. เป็นศูนย์กลางการบริการวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของสังคม ประเทศและอนุมิภาคลุ่มน้ำโขง
4. เป็นแหล่งทำนุบำรุง ส่งเสริม เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และเป็นศูนย์การเรียนรู้ทาง ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนในระดับอนุมิภาคลุ่มน้ำโขง
5. เป็นองค์กรที่มีการบริหารจัดการที่ดีด้วยหลักธรรมาภิบาล

2.1.3 โครงสร้างองค์กร และโครงสร้างการบริหาร

การบริหารคณะแบ่งเป็น 4 คณะ 6 วิทยาลัย ดังแสดงไว้ตามรายละเอียดโครงสร้างการบริหารรูปที่ 2.1

รูปที่ 2.1 โครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยนครพนม

คณะและวิทยาลัยที่เปิดสอนระดับอาชีวศึกษามี 5 แห่ง ได้แก่ 1. คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 2) คณะเกษตรและเทคโนโลยี 3. วิทยาลัยธาตุพนม 4. วิทยาลัยนาหว้า 5. วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม แต่ละคณะ/วิทยาลัยมีการตรวจประเมินคุณภาพภายใน ปีการศึกษา 2554 ผลการประเมินจะใช้เป็นกรอบตัวแปรตามในงานวิจัยนี้ ดังตารางที่ 2.1

2.1.4 รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนมประจำปีการศึกษา 2554 (1 มิถุนายน 2554 – 31 พฤษภาคม 2555) ในภาพรวม [5]

ตารางที่ 2.1 สรุปผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยต้นสังกัด 5 คณะ/วิทยาลัย ณ วันที่ 9 – 11 กรกฎาคม 2555

มาตรฐาน	คะแนน	ผลการประเมิน
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพ	3.45	พอใช้
มาตรฐานที่ 2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.00	ดี
มาตรฐานที่ 3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.60	ดี
มาตรฐานที่ 4 การบริการวิชาการสู่สังคม	5.00	ดีมาก
มาตรฐานที่ 5 นวัตกรรมและการวิจัย	3.57	ดี
มาตรฐานที่ 6 ภาวะผู้นำและการจัดการ	4.89	ดีมาก
มาตรฐานที่ 7 มาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน	5.00	ดีมาก
เฉลี่ยผลการประเมินภาพรวม	4.02	ดี

ผลการประเมินคุณภาพภายในแต่ละคณะ/วิทยาลัย ด้วยมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ตามมาตรฐานคุณภาพภายใน ดังตารางที่ 2.2-2.6

ตารางที่ 2.2 สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
เพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษา ด้านการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2554

มาตรฐาน	คะแนน	ผลการประเมิน
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพ	3.60	ดี
มาตรฐานที่ 2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.25	ดี
มาตรฐานที่ 3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.20	ดี
มาตรฐานที่ 4 การบริการวิชาชีพสู่สังคม	4.74	ดีมาก
มาตรฐานที่ 5 นวัตกรรมและการวิจัย	3.98	ดี
มาตรฐานที่ 6 ภาวะผู้นำและการจัดการ	4.17	ดี
มาตรฐานที่ 7 มาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน	4.63	ดีมาก
เฉลี่ยผลการประเมินภาพรวม	4.09	ดี

ตารางที่ 2.3 สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน วิทยาลัยชาตุนม
เพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษา ด้านการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2554

มาตรฐาน	คะแนน	ผลการประเมิน
มาตรฐานคุณภาพ 1 ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพ	2.91	พอใช้
มาตรฐานคุณภาพ 2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.18	ดี
มาตรฐานคุณภาพ 3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.20	ดี
มาตรฐานคุณภาพ 4 การบริการวิชาการสู่สังคม	5.00	ดีมาก
มาตรฐานคุณภาพ 5 นวัตกรรมและการวิจัย	4.58	ดีมาก
มาตรฐานคุณภาพ 6 ภาวะผู้นำและการจัดการ	4.66	ดีมาก
มาตรฐานคุณภาพ 7 มาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน	5.00	ดีมาก
เฉลี่ยผลการประเมินภาพรวม	4.06	ดี

ตารางที่ 2.4 สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน วิทยาลัยนาหว้า
เพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษา ด้านการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2554

มาตรฐาน	คะแนน	ผลการประเมิน
มาตรฐานคุณภาพ 1 ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพ	3.92	ดี
มาตรฐานคุณภาพ 2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	3.33	พอใช้
มาตรฐานคุณภาพ 3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.60	ดี
มาตรฐานคุณภาพ 4 การบริการวิชาการสู่สังคม	5.00	ดีมาก
มาตรฐานคุณภาพ 5 นวัตกรรมและการวิจัย	5.00	ดีมาก
มาตรฐานคุณภาพ 6 ภาวะผู้นำและการจัดการ	5.00	ดีมาก
มาตรฐานคุณภาพ 7 มาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน	4.00	ดี
เฉลี่ยผลการประเมินภาพรวม	3.61	ดี

ตารางที่ 2.5 สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน คณะเกษตรและเทคโนโลยี
เพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษา ด้านการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2554

มาตรฐาน	คะแนน	ผลการประเมิน
มาตรฐานคุณภาพ 1 ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพ	2.11	พอใช้
มาตรฐานคุณภาพ 2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	3.75	ดี
มาตรฐานคุณภาพ 3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	5.00	ดีมาก
มาตรฐานคุณภาพ 4 การบริการวิชาการสู่สังคม	4.72	ดีมาก
มาตรฐานคุณภาพ 5 นวัตกรรมและการวิจัย	3.52	ดี
มาตรฐานคุณภาพ 6 ภาวะผู้นำและการจัดการ	4.11	ดี
มาตรฐานคุณภาพ 7 มาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน	4.50	ดี
เฉลี่ยผลการประเมินภาพรวม	3.96	ดี

ตารางที่ 2.6 สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
ศรีสงครามเพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษา ด้านการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2554

มาตรฐาน	คะแนน	ผลการประเมิน
มาตรฐานคุณภาพ 1 ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพ	2.48	ต้องปรับปรุง
มาตรฐานคุณภาพ 2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.13	ดี
มาตรฐานคุณภาพ 3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.40	พอใช้
มาตรฐานคุณภาพ 4 การบริการวิชาการสู่สังคม	3.00	พอใช้
มาตรฐานคุณภาพ 5 นวัตกรรมและการวิจัย	3.00	พอใช้
มาตรฐานคุณภาพ 6 ภาวะผู้นำและการจัดการ	4.33	ดี
มาตรฐานคุณภาพ 7 มาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน	5.00	ดีมาก
เฉลี่ยผลการประเมินภาพรวม	3.62	ดี

2.2 การประกันคุณภาพการศึกษา

2.2.1 นิยามและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

ปัจจุบันมีการกล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษากันอย่างกว้างขวางในหลายบริบท และระดับหรือประเภทการศึกษา [6] เช่น บริบทของต่างประเทศ ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเชื่อถือกันว่าเป็นการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมาย กระบวนการและวัฒนธรรมหลากหลายได้มองว่าการประกันคุณภาพการศึกษา คือ

1. กิจกรรมที่ได้วางแผนและรูปแบบที่ตั้งใจเพื่อให้ความเชื่อมั่นว่าผลผลิตจะได้ระดับคุณภาพที่ต้องการ
2. กลไกและกระบวนการทั้งหลายที่ใช้เพื่อให้ความมั่นใจในเรื่องคุณภาพที่ให้หรือการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
3. พัฒนาการและปฏิบัติการต่อเนื่องของเจตนารมณ์ นโยบายและกระบวนการที่มุ่งเพื่อรักษาและยกระดับคุณภาพ
4. ทุกสิ่งทีกระทำในการดูแลคุณภาพของการศึกษา

สำหรับในประเทศไทย การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาถือเป็นการพัฒนาองค์กร จึงมีการนิยามความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาที่สะท้อนแนวคิด ดังกล่าว เช่น สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ [7] ระบุว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือแนวปฏิบัติใด ๆ

ที่หากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่ได้วางไว้แล้ว จะทำให้เกิดความมั่นใจว่าจะได้ผลผลิตของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ในบริบทของประเทศไทยซึ่งได้รับแนวคิดจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ได้มีการให้นิยามการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างหลากหลาย แต่เป็นไปในทิศทางหรือทำนองใกล้เคียงกัน ดังที่หน่วยงานทางการศึกษาของประเทศไทยได้กล่าวไว้ เช่น

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการของสถานศึกษา ซึ่งเริ่มตั้งแต่การวางแผนการจัดสิ่งสนับสนุนอำนวยความสะดวก และการดำเนินงานตามแผน เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานที่กำหนดเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการ ผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดจนสาธารณชน ด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงานและคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา [8]

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง มวลกิจกรรมและภารกิจทางวิชาการและทางการบริหารจัดการที่มีการวางแผนล่วงหน้าและมีการประสานสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความมั่นใจที่สมเหตุสมผลว่า ผู้เรียนจะมีความ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ [9]

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนด [10]

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรม หรือแนวปฏิบัติใด ๆ ที่หากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่ได้วางไว้แล้ว และการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา จะมีประสิทธิผลต่อเมื่อได้มีการประเมินผลการดำเนินงานตามภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการทบทวน และติดตามกระบวนการดำเนินการโดยใกล้ชิด [11]

จากการให้นิยามข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการใด ๆ เพื่อให้สาธารณชนและบุคคลทั่วไปทราบได้ว่าการจัดการศึกษาของหน่วยงานนั้น ๆ มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความต้องการอันพึงประสงค์ที่จะทำให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ต้องการตามเป้าหมายได้

2.2.2 บทบัญญัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่สถาบันการศึกษาทุกระดับจะต้องเร่งดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อรักษามาตรฐานการจัดการศึกษาให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล และสามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพมาช่วยพัฒนาประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2553 ได้กำหนดสาระที่เกี่ยวกับการจัดการทางด้านการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ใน มาตรา 4 ดังนี้ [1]

มาตรา 4 กำหนดความหมายเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

มาตรฐานการศึกษา หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา

“การประกันคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

“การประกันคุณภาพภายนอก” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อเป็นการประกันคุณภาพ และให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตไม่มีคุณภาพ

ตามหลักการบริหารนั้น การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานที่ต้องการ หลักการและกระบวนการบริหารดังกล่าว เป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องมีกระบวนการวางแผน ทำตามแผนตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพดี [12]

เป้าหมายที่ต้องการ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการ ลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอน มีการบันทึกข้อมูลเพื่อร่วมกันตรวจสอบผลงาน หาจุดเด่น จุดที่ต้องการปรับปรุง แล้วร่วมกันปรับปรุงแผนงานนั้น ๆ โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดการทำงานที่เป็นระบบเช่นนี้ จะช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในสถานศึกษา เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นงานปกติ เป็นการมองตนเองและประเมินตนเอง จะทำให้สถานศึกษามีฐานข้อมูลที่มั่นคงเป็นจริง พร้อมเสนอต่อการตรวจสอบ

ฉะนั้น การประกันคุณภาพการศึกษาจึงมีความสำคัญ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงภาระหน้าที่ในการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา [12] ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหาย โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่เป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบ ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน
3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู – อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้มีผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตาม ประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

การประกันคุณภาพ การศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดัน ให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในทุกระดับของ วงการ การศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องกันเป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การประกันคุณภาพภายในเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาและเพื่อให้เป็นไปตามสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษาควรดำเนินการให้ครอบคลุมแนวทางหลักต่อไปนี้ [13]

1. สถานศึกษาจะต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นประจำทุกปี โดยควรเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2543

2. ให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง อันประกอบด้วยการวางแผนการดำเนินงาน การประเมินผลและการปรับปรุงการดำเนินงาน โดยสถานศึกษา ต้องจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการตามที่กำหนดใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษา และเป้าหมาย/ปรัชญา/ธรรมนุญสถานศึกษา กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการที่ชัดเจน ติดตามประเมินผล การทำงานของตนเองอย่างต่อเนื่องและนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา

3. การดำเนินการประกันคุณภาพภายในทุกชั้นตอน ควรเน้นการประสานงานและการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง บุคลากรของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ในชุมชนและเขตพื้นที่การศึกษาและภูมิภาค เพื่อให้ สอดคล้องกับหลักการที่ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องสำเร็จลงได้ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย มีกระบวนการและขั้นตอนที่ถูกต้อง เริ่มตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้วย

2.2.4 หลักการและแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา

จากนิยามของคำว่า “คุณภาพ” คือ Fitness for Purpose การประกันคุณภาพการศึกษา ควรจะยึดหลักการสำคัญๆ ดังนี้ [6] มีมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งเป็นการระบุความต้องการของผู้บริโภค / ผู้รับบริการ มีการวางแผน มีการกระตุ้นส่งเสริมมีการประเมินและมีการปรับปรุงซึ่งวิธีการทั้งหมดมีลักษณะที่เป็นระบบ มีความต่อเนื่อง บูรณาการ มีลักษณะของการทำให้ดีขึ้นและมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

ในบริบทการศึกษาของประเทศไทย ได้ให้หลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาว่าเป็นกลไกประการหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา [10] ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงมีกำหนดหลักการและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ โดยการประกันคุณภาพภายใน คือ การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น (มาตรา 4 วรรค 7) สำหรับการประกันคุณภาพภายนอก คือ การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาจากภายนอกเพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (มาตรา 4 วรรค 8)

2. ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระเบียบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (มาตรา 48)

3. ให้สถานศึกษาทุกแห่งรับการประเมินภายนอกอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี โดยต้องมีการนำเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (มาตรา 49)

4. ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา รวมทั้งให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาตามคำร้องขอของหน่วยงานภายนอกที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น (มาตรา 50)

2.2.5 แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา

เพื่อสนองหลักการและนโยบายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงได้มีการกำหนดแนวปฏิบัติ โดยการพัฒนาหลักการและระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก โดยหน่วยปฏิบัติต่างๆ ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย และระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษาเฉพาะด้าน เช่น อาชีวศึกษาและศิลปศึกษา

กรมวิชาการ [9] ได้พัฒนาแนวการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ประกอบด้วยหลักการสำคัญ และองค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษารวมทั้งการนำระบบสู่ การปฏิบัติ ดังนี้

2.2.5.1 หลักการสำคัญในการกำหนดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

1. คุณภาพการศึกษานั่นที่การสร้างคามพึงพอใจให้กับผู้บริ โภคทั้งภายในและภายนอก โดย เน้นคุณภาพภายใน หมายถึง ความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่เป็นที่ พึงพอใจของผู้รับช่วงต่อในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต / ทุกระดับชั้นเรียน และคุณภาพ ภายนอก หมายถึง ความพึงพอใจในเชิงเศรษฐกิจและสังคมระดั้มหัพภาค
2. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการบริหารจัดการศึกษาทั้งระบบของสถานศึกษาและ เป็นยุทธศาสตร์เชิงรุก
3. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา
4. การตรวจสอบ การวัดและประเมินผลในบริบทของการประกันคุณภาพมิใช่เป็นการจับผิด หรือตัดสินใจให้รางวัลหรือลงโทษ แต่เป็นการให้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
5. มีการกำหนดมาตรฐานในเรื่องต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน
6. การประกันคุณภาพการศึกษานั่นความสำคัญของการสร้างความรู้ ทักษะและความมั่นใจ ของบุคลากรผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม
7. การประกันคุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญต่อการประสานสัมพันธ์ภายในระหว่าง หน่วยงานทางการศึกษา และความร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน
8. เน้นภาวะความเป็นผู้นำและความเอาใจจริงเอาใจของผู้บริหารและเน้นการทำงานเป็นทีม

2.2.5.2 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ยึดหลักการสำคัญ ทั้ง 8 ประการข้างต้นสะท้อนให้เห็นกลไก สำคัญ 3 ขั้นตอนที่เป็นสากล คือ การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) โดยมีองค์ประกอบที่จะทำให้ระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการ ดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมและมีการประสานสัมพันธ์กันทุกฝ่ายทุก คนและเป็นการจัดให้มีข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้องและพึงพอใจในการดำเนินงาน
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา เป็นการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา

ซึ่งหมายถึงเป้าหมายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานหลักสูตรและความต้องการของท้องถิ่น

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการกำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์และแนวปฏิบัติระยะยาว ระยะสั้นในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการลงมือดำเนินงานตามที่กำหนดในแผน พร้อมการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาคุณภาพที่กำหนดไว้

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา เป็นการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในโดยสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องและจากหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อพิจารณาประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน

6. การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่อยู่ในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น โดยใช้เครื่องมือมาตรฐานระดับชาติ

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นการรายงานความก้าวหน้าผลการปฏิบัติผลการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบ ซึ่งถือเป็นการแสดงภาระความรับผิดชอบ

8. การผูกกระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่องเพื่อการส่งเสริม พัฒนาและประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

2.2.5.3 การนำระบบสู่การปฏิบัติ

กลไกสำคัญของการนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสู่การปฏิบัติ ได้แก่ การพัฒนา หลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินงานประกันคุณภาพตามองค์ประกอบของระบบ รวมทั้งมีการจัดทำและเผยแพร่ทั้งในรูปของเอกสาร เช่น ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา เอกสารประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา การประชุมสัมมนา ชี้แจง เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าใจบทบาท ภาระหน้าที่และมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

กระบวนการในการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การประกันคุณภาพภายใน เป็นการดำเนินการควบคุมคุณภาพภายในหน่วยงานดำเนินการเอง โดยใช้กรอบการประเมินตนเองตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา แห่งชาติและวิทยาลัยเทคนิคนครพนม สังกัดมหาวิทยาลัยนครพนม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลการ

ดำเนินการตามภารกิจหลักได้อย่างมีคุณภาพ กระบวนการประกันคุณภาพภายใน มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การควบคุมคุณภาพภายใน (Quality Control : QC) โดยจัดให้มีระบบและกลไกในการควบคุมคุณภาพ ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ามีผลผลิตที่มีคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit : QA) เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามระบบและกลไกควบคุมภายในที่ได้จัดทำขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) กระบวนการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลงานการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มงาน หน่วยงาน ส่วนและโครงการและในภาพรวมของสถาบันการศึกษาตามระบบและกลไกการควบคุมภายใน เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาเชิงคุณภาพมากขึ้น

2. การประกันคุณภาพภายนอก เป็นการประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษาศึกษาของสถาบันการศึกษาจากภายนอก โยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคลากร หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อเป็นการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษา หรือเป็นการดำเนินงานตามระบบ และกลไกควบคุมภายในควบคู่กับการตรวจสอบและประเมิน โดยองค์กรภายนอก (สมศ.)

สรุปได้ว่า หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ ให้สถาบันการศึกษาและต้นสังกัด จัดให้มีระเบียบการประกันคุณภาพภายในสถาบันการศึกษา และให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารการศึกษา เพื่อรับการประเมินภายนอกทุกๆ 5 ปี โดยเน้นที่ความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุก เน้นทักษะการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและทำงานเป็นหมู่คณะ โดยมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา 8 ประการ คือการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐาน การจัดทำแผนพัฒนา การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ การประเมินคุณภาพ การรายงานคุณภาพประจำปี และการผดุงระบบการประกันและเน้นขั้นตอน การดำเนินงาน ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ

2.2.5.4 การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับอาชีวศึกษา สังกัดมหาวิทยาลัยนครพนม [2]
วิทยาลัย ได้ดำเนินการจัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเริ่มจากการพัฒนาคู่มือประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยขึ้น เพื่อแสดงถึงแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของ

วิทยาลัย อันจะทำให้ทุกหน่วยงานในสังกัดสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาภายใต้ 6 มาตรฐาน ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

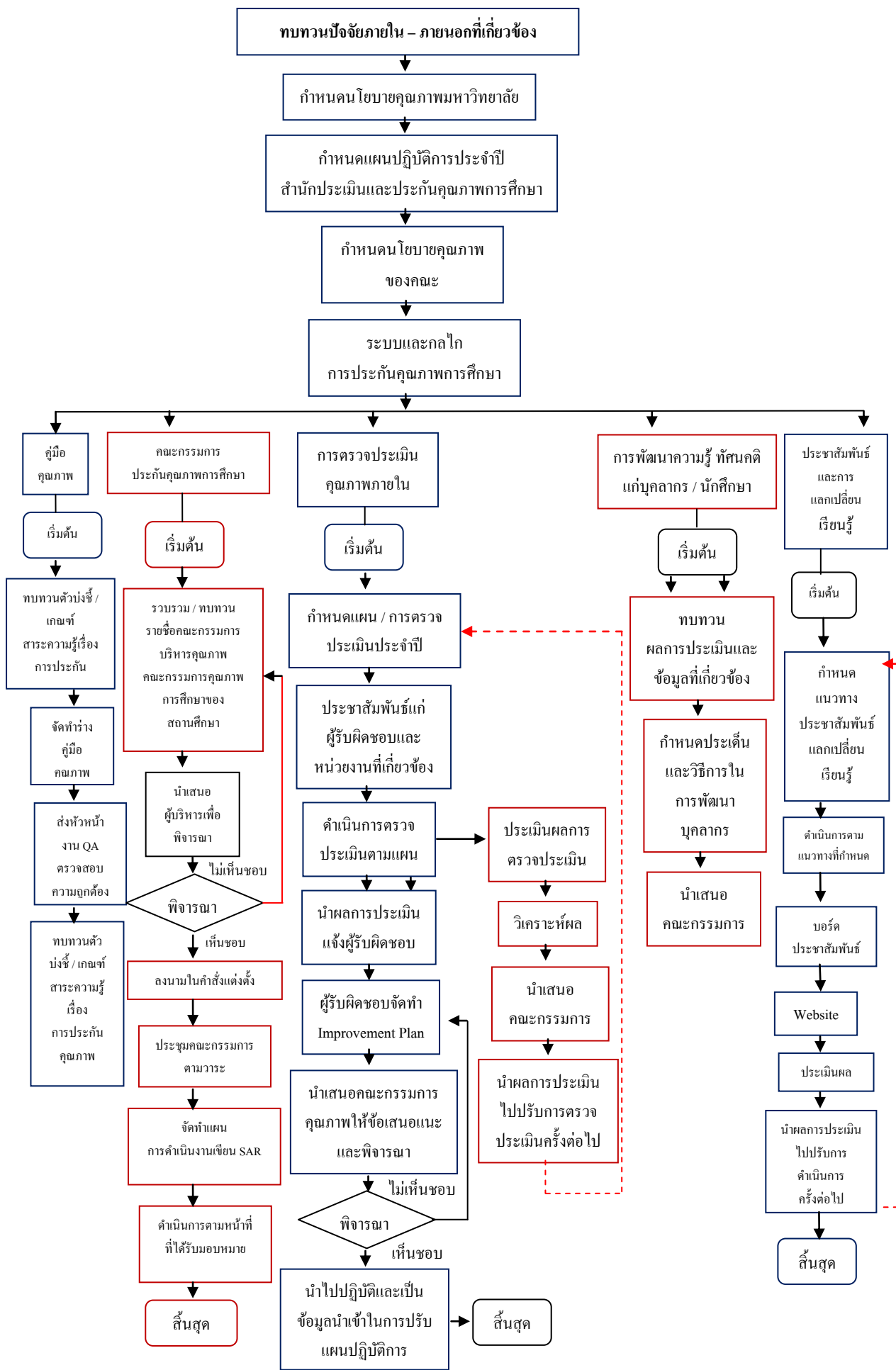
1. การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กระบวนการติดตาม ตรวจสอบ และพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่วิทยาลัย เป็นผู้ดำเนินการ ตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการอำนวยการอาชีวศึกษา โดยจัดให้มีการประเมินคุณภาพประจำปีการศึกษาในระดับสถานศึกษา อย่างต่อเนื่องทุกปี (แต่เนื่องจากมีการหลอมรวมตาม พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยนครพนม ในปีการศึกษา 2548 จึงไม่มีการประเมินภายใน)

2. การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งกระทำโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น และนำไปสู่การรับรองคุณภาพและมาตรฐานของมหาวิทยาลัย โดยแต่ละสถาบันได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรกในเดือนกันยายน 2548 และใช้ข้อมูลจากปีการศึกษา 2547 (ของแต่ละสถานศึกษา สำหรับวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครพนม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 และใช้ข้อมูลของปีการศึกษา 2544)

2.2.5.5 การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสอง (พ.ศ. 2550 – 2554) และการประเมินคุณภาพภายใน (พ.ศ. 2549 เป็นต้นไป) [2]

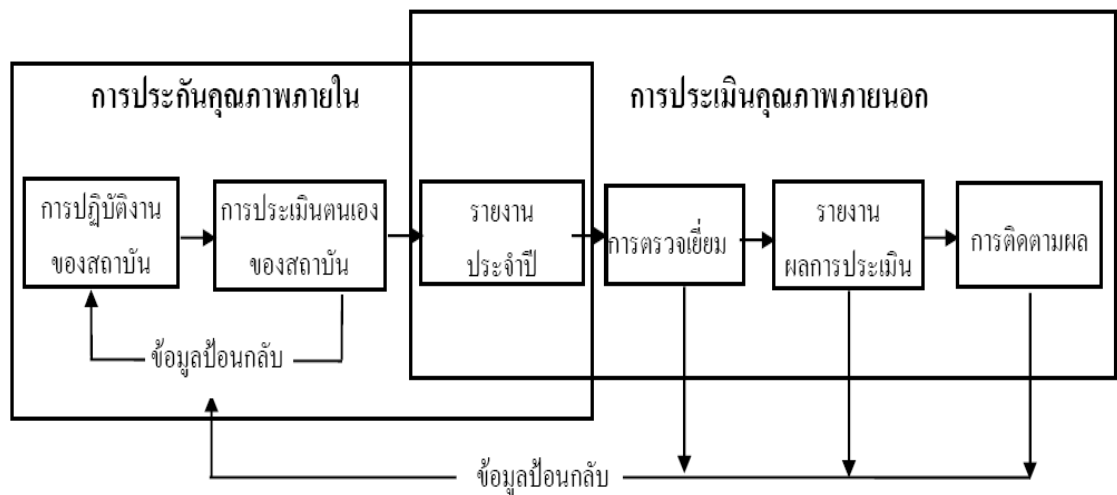
การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสองของวิทยาลัย จะมีขึ้นในช่วงไตรมาสที่สี่ของปีงบประมาณ 2551 (เดือนกรกฎาคม 2551) ดำเนินการโดยคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายนอกที่ได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีวัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่อการรับรองมาตรฐานตามมาตรา 49 และ 51 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมหาวิทยาลัยนครพนมได้รับการประเมินในสถาบันกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มอาชีวศึกษานั่นการผลิตนักศึกษาและพัฒนาสังคม ดังนั้น วิทยาลัย จึงได้ปรับให้การประเมินคุณภาพภายในตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 เป็นต้นไป ให้เป็นไปตามแนวทางของการประเมินคุณภาพภายนอก โดยใช้ 6 มาตรฐาน และมีการให้คำปรึกษาของแต่ละมาตรฐานที่ผ่านความเห็นของสภามหาวิทยาลัย ซึ่งมหาวิทยาลัยได้มีการดำเนินงานตามภารกิจ ทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้มีคุณภาพ และให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และจัดทำรายงานประจำปี

การประกันคุณภาพภายในจะเน้นการพัฒนาคุณภาพ การติดตามคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ สำหรับการประเมินคุณภาพเป็นการประเมิน และการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน คือ เน้นประเมินผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ของคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในด้าน ต่าง ๆ เป็นสำคัญ ต่อจากกระบวนการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในที่เน้นประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) และกระบวนการ (Process) ระบบของการประกันคุณภาพภายใน [2] ดังรูปที่ 2.2

รูปที่ 2.2 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยนครพนม

การประเมินคุณภาพภายนอกจะใช้ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานต่าง ๆ ในการประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันรวมทั้งการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ซึ่งในการประเมินจะต้องคำนึงถึงปรัชญา พันธกิจ และลักษณะการเรียนการสอนของแต่ละสถานศึกษา โดยวิทยาลัยจะต้องมีการจัดทำรายงานประจำปี เตรียมเอกสาร ข้อมูล ในด้านต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลตามตัวบ่งชี้ เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) [14]ต่อไป แสดงได้ดังรูปที่ 2.3

รูปที่ 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประกันคุณภาพภายนอก

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์คุณภาพการศึกษา

เกณฑ์คุณภาพการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายใน และตัวบ่งชี้ของการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

2.3.1 เกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายใน

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา(สอศ.)ได้ตั้งเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายในของวิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษาเป็น 7 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพ มาตรฐานที่ 2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานที่ 3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 การบริการวิชาชีพสู่สังคม มาตรฐานที่ 5 นวัตกรรมและการวิจัย มาตรฐานที่ 6 ภาวะผู้นำและการจัดการ มาตรฐานที่ 7 มาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน ตัวบ่งชี้ดังรายละเอียดต่อไป

2.3.1.1 มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพ

1. ตัวบ่งชี้ที่ 1 ร้อยละของผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดตามชั้นปี
2. ตัวบ่งชี้ที่ 2 ร้อยละของผู้เรียนที่ได้รับการเทียบโอนผลการเรียนรู้
3. ตัวบ่งชี้ที่ 3 ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถประยุกต์หลักการทางวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์มาใช้แก้ปัญหาในการปฏิบัติงานอาชีพอย่างเป็นระบบ
4. ตัวบ่งชี้ที่ 4 ร้อยละของผู้เรียนที่มีทักษะในการสื่อสาร ด้านการฟัง การอ่าน การเขียน และการสนทนา ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
5. ตัวบ่งชี้ที่ 5 ร้อยละของผู้เรียนที่มีความสามารถใช้ความรู้และเทคโนโลยีที่จำเป็นในการศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติงานวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม
 - ตัวบ่งชี้ที่ 5.1 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน (สมศ. 2)
6. ตัวบ่งชี้ที่ 6 ร้อยละของผู้เรียนที่มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามในวิชาชีพ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
 - ตัวบ่งชี้ที่ 6.1 ผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (สมศ. 15)
7. ตัวบ่งชี้ที่ 7 ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
8. ตัวบ่งชี้ที่ 8 ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
9. ตัวบ่งชี้ที่ 9 ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ผ่านการประเมินมาตรฐานวิชาชีพ
10. ตัวบ่งชี้ที่ 10 ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่ผ่านการประเมินมาตรฐานวิชาชีพ
 - ตัวบ่งชี้ที่ 10.1 ผู้เรียนผ่านการทดสอบมาตรฐานทางวิชาชีพจากองค์กรที่เป็นที่ยอมรับ (สมศ. 3)
11. ตัวบ่งชี้ที่ 11 ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาที่ได้อ่านทำในสถานประกอบการ/ประกอบอาชีพอิสระและศึกษาต่อภายใน 1 ปี
 - ตัวบ่งชี้ที่ 11.1 ผู้สำเร็จการศึกษาได้อ่านทำหรือประกอบอาชีพอิสระในสาขาที่เกี่ยวข้องภายใน 1 ปี (สมศ. ๑)
12. ตัวบ่งชี้ที่ 12 ระดับความพึงพอใจของสถานประกอบการ ที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา
13. ตัวบ่งชี้ที่ 13 ร้อยละของผู้เรียนสามารถวางแผนธุรกิจ ประกอบอาชีพ และมีรายได้ระหว่างเรียน

2.3.1.2 มาตรฐานที่ 2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

1. ตัวบ่งชี้ที่ 14 ร้อยละหลักสูตรฐานสมรรถนะที่มีคุณภาพ
2. ตัวบ่งชี้ที่ 15 ร้อยละของแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - ตัวบ่งชี้ที่ 15.1 ผลการพัฒนาคุณภาพครู (สมศ. 16)
3. ตัวบ่งชี้ที่ 16 ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อคุณภาพการสอนของผู้สอน
4. ตัวบ่งชี้ที่ 17 ร้อยละของงบประมาณที่สถานศึกษาจัดซื้อวัสดุฝึก อุปกรณ์ สำหรับการจัดการเรียน
 5. ตัวบ่งชี้ที่ 18 ระดับความเหมาะสมและเพียงพอของระบบคอมพิวเตอร์ในแต่ละสาขาวิชา การสอนอย่างเหมาะสม
 6. ตัวบ่งชี้ที่ 19 ระดับความเหมาะสมในการจัดอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงาน พื้นที่ฝึกปฏิบัติงานเหมาะสมกับวิชาที่เรียน มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเกิดประโยชน์สูงสุด
 - ตัวบ่งชี้ที่ 19.1 การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ (สมศ. 17)
 7. ตัวบ่งชี้ที่ 20 ระดับความเหมาะสมในการจัดศูนย์วิทยบริการให้เหมาะสมกับวิชาที่เรียน มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเกิดประโยชน์สูงสุด
 8. ตัวบ่งชี้ที่ 21 ระดับความเหมาะสมในการจัดให้มีครุภัณฑ์ และอุปกรณ์
 9. ตัวบ่งชี้ที่ 22 ระดับคุณภาพการจัดระบบความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสาขาวิชา/สาขางาน
 10. ตัวบ่งชี้ที่ 23 ร้อยละของบุคลากรในสถานศึกษาที่ได้รับการพัฒนาตามหน้าที่รับผิดชอบ
 - ตัวบ่งชี้ที่ 23.1 ผลการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (สมศ. 10)
 11. ตัวบ่งชี้ที่ 24 จำนวนครั้งหรือปริมาณในการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
 12. ตัวบ่งชี้ที่ 25 จำนวนสถานประกอบการที่มีการจัดการศึกษาร่วมกับสถานศึกษา จัดการศึกษาาระบบทวิภาคีและระบบปกติ
 - ตัวบ่งชี้ที่ 25.1 ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง (สมศ. 7)
 - ตัวบ่งชี้ที่ 25.2 การสร้างการมีส่วนร่วมและการขยายโอกาสทางการศึกษา (สมศ. 18)
 13. ตัวบ่งชี้ที่ 26 จำนวนคน-ชั่วโมง ของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน
 14. ตัวบ่งชี้ที่ 27 อัตราส่วนของผู้สอนประจำที่มีคุณวุฒิด้านวิชาชีพต่อผู้เรียนในแต่ละสาขาวิชา
 15. ตัวบ่งชี้ที่ 28 อัตราส่วนของผู้สอนประจำต่อผู้เรียน

2.3.1.3 มาตรฐานที่ 3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. ตัวบ่งชี้ที่ 29 จำนวนครั้งของการจัดให้ผู้เรียนพบครูที่ปรึกษา
2. ตัวบ่งชี้ที่ 30 จำนวนครั้งของการจัดบริการ ตรวจสอบเสพคดีให้กับผู้เรียน
3. ตัวบ่งชี้ที่ 31 ร้อยละของผู้เรียนที่ออกกลางคันเมื่อเทียบกับแรกเข้า
4. ตัวบ่งชี้ที่ 32 จำนวนครั้งและประเภทของกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรมค่านิยมที่ดีงามในวิชาชีพ รวมทั้งด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์
5. ตัวบ่งชี้ที่ 33 จำนวนครั้งและประเภทของกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

2.3.1.4 มาตรฐานที่ 4 การบริการวิชาชีพผู้สังคม

1. ตัวบ่งชี้ที่ 34 จำนวนและประสิทธิผลของกิจกรรม/โครงการที่ให้บริการวิชาชีพและฝึกทักษะวิชาชีพ
 - ตัวบ่งชี้ที่ 34.1 ผลการให้บริการวิชาการหรือวิชาชีพที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะของผู้เรียน (สมศ. 6)
2. ตัวบ่งชี้ที่ 35 ร้อยละของงบประมาณในการจัดกิจกรรม/โครงการที่ให้บริการวิชาชีพ และฝึกทักษะวิชาชีพต้องบดำเนินการ

2.3.1.5 มาตรฐานที่ 5 นวัตกรรมและการวิจัย

1. ตัวบ่งชี้ที่ 36 จำนวนนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานวิจัยและโครงการงาน
 - ตัวบ่งชี้ที่ 36.1 ผลงานที่เป็นนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์สร้างสรรค์ หรืองานวิจัยของครู ที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ (สมศ. 5)
2. ตัวบ่งชี้ที่ 37 จำนวนนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานวิจัย โครงการงาน ที่มีประโยชน์ทางวิชาชีพ และ/หรือได้รับ การเผยแพร่ระดับชาติ
 - ตัวบ่งชี้ที่ 37.1 ผลงานที่เป็นโครงการงานทางวิชาชีพหรือสิ่งประดิษฐ์ของผู้เรียนที่ได้ นำไปใช้ประโยชน์ (สมศ. 4)
3. ตัวบ่งชี้ที่ 38 ร้อยละของงบประมาณที่ใช้ในการสร้าง พัฒนา และเผยแพร่ นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานวิจัยและโครงการงานต้องบดำเนินการ
4. ตัวบ่งชี้ที่ 39 จำนวนครั้งและช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานวิจัยและโครงการงาน

2.3.1.6 มาตรฐานที่ 6 ภาวะผู้นำและการจัดการ

1. ตัวบ่งชี้ที่ 40 ระดับคุณภาพการบริหารงานของผู้บริหารที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ และการมีส่วนร่วมของประชาคมอาชีวศึกษา ด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้

- ตัวบ่งชี้ที่ 40.1 ผลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการและผู้บริหารสถานศึกษา (สมศ.8)
- ตัวบ่งชี้ที่ 40.1.1 ผลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ (สมศ. 8.1)
- ตัวบ่งชี้ที่ 40.1.2 ผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา (สมศ. ๘.๒)
- ตัวบ่งชี้ที่ 40.2 ผลการพัฒนาตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และจุดเน้นและจุดเด่น

ของสถานศึกษา (สมศ. 14)

- ตัวบ่งชี้ที่ 40.2.1 ผลการพัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมายตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา (สมศ. 14.1)

- ตัวบ่งชี้ที่ 40.2.2 ผลการพัฒนาให้บรรลุตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา (สมศ. 14.2)

- ตัวบ่งชี้ที่ 40.3 ผลการบริหารความเสี่ยง (สมศ. 11)

2. ตัวบ่งชี้ที่ 41 ร้อยละของบุคลากรในสถานศึกษาที่สามารถปฏิบัติตามจรรยาบรรณ มาตรฐานวิชาชีพ

3. ตัวบ่งชี้ที่ 42 ระดับคุณภาพของการจัดระบบสารสนเทศ และการจัดการความรู้ของ สถานศึกษา

- ตัวบ่งชี้ที่ 42.1 ผลการใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการ (สมศ. 9)

2.3.1.7 มาตรฐานที่ 7 มาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน

1. ตัวบ่งชี้ที่ 43 ระบบและกลไกในการประกันคุณภาพภายในที่ก่อให้เกิดการพัฒนา สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

- ตัวบ่งชี้ที่ 43.1 การพัฒนาสถานศึกษาจากผลการประเมินคุณภาพภายใน (สมศ. 13)

2. ตัวบ่งชี้ที่ 44 ประสิทธิภาพของการประกันคุณภาพภายใน

- ตัวบ่งชี้ที่ 44.1 ผลการสร้างการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ (สมศ. 12)

2.3.2 ตัวบ่งชี้ของการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) [14]

ตามหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2442 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้อง ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย

และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ซึ่ง สมศ. ได้ดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก (พ.ศ. 2544 - 2548) และประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง (พ.ศ. 2549 - 2553) เสร็จสิ้น ไปแล้ว ขณะนี้อยู่ระหว่างการประเมินคุณภาพภายนอกสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ซึ่งยังคงหลักการสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 หมวด 3 ที่ได้ระบุว่า การประกันคุณภาพภายนอกให้คำนึงถึงจุดมุ่งหมายและหลักการ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม และโปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้
3. สร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลักการศึกษานาชาติ โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน
4. ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพ และพัฒนาการจัดการศึกษาของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น
6. คำนึงถึงความเป็นอิสระ เสรีภาพทางวิชาการ เอกสิทธิ์ ปรารถนา ปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

ทั้งนี้ กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 กำหนดให้ สมศ. ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาแต่ละแห่งตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและครอบคลุมหลักเกณฑ์ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. มาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษาในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา
2. มาตรฐานที่ว่าด้วยการบริหารจัดการศึกษา
3. มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. มาตรฐานที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน

การประเมินคุณภาพภายนอกสามด้านการอาชีวศึกษา สมศ. ได้กำหนดตัวบ่งชี้ จำนวน 18 ตัวบ่งชี้ซึ่งครอบคลุมทั้ง 4 มาตรฐานตามที่กฎกระทรวงฯ กำหนด โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มตัวบ่งชี้ ได้แก่

กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ และกลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม จำนวน 4 ตัวบ่งชี้

กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน หมายถึง กลุ่มตัวบ่งชี้ที่ประเมินภายใต้ภารกิจของสถานศึกษา โดยกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินบนพื้นฐานที่ทุกสถานศึกษาต้องมีและปฏิบัติได้ ซึ่งสามารถชี้ผลลัพธ์และผลกระทบได้ดี และมีความเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายใน

1. ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้สำเร็จการศึกษาได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระในสาขาที่เกี่ยวข้องภายใน 1 ปี
2. ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน
3. ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนผ่านการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพจากองค์กรที่เป็นที่ยอมรับ
4. ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผลงานที่เป็นโครงการทางวิชาชีพ หรือสิ่งประดิษฐ์ของผู้เรียนที่ได้นำไปใช้ประโยชน์
5. ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลงานที่เป็นนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ หรืองานวิจัยของครูที่ได้นำไปใช้ประโยชน์
6. ตัวบ่งชี้ที่ 6 ผลการให้ผู้บริหารวิชาการและวิชาชีพที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะของผู้เรียน
7. ตัวบ่งชี้ที่ 7 ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
8. ตัวบ่งชี้ที่ 8 ผลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการและผู้บริหารสถานศึกษา
 - 8.1 ผลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
 - 8.2 ผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา
9. ตัวบ่งชี้ที่ 9 ผลการใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการ
10. ตัวบ่งชี้ที่ 10 ผลการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
11. ตัวบ่งชี้ที่ 11 ผลการบริหารความเสี่ยง
12. ตัวบ่งชี้ที่ 12 ผลการสร้างการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ
13. ตัวบ่งชี้ที่ 13 การพัฒนาสถานศึกษาจากผลการประเมินคุณภาพภายใน

กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ หมายถึง กลุ่มตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลผลิตตามปรัชญา ปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา รวมถึงความสำเร็จตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสถานศึกษา โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

1. ตัวบ่งชี้ที่ 14 ผลการพัฒนาปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และจุดเน้นและจุดเด่นของสถานศึกษา

- 14.1 ผลการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา

- 14.2 ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม หมายถึง กลุ่มตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดแนวทางพัฒนาเพื่อร่วมกันชี้แนะ ป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมตามนโยบายของรัฐซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนตามกาลเวลาและปัญหาสังคมที่เปลี่ยนไป โดยมีเป้าหมายที่แสดงถึงความเป็นผู้นำสังคม อาทิ การรักษาดี การบำรุงศาสนาและเทิดทูนพระมหากษัตริย์ การส่งเสริมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแบบอย่าง การสร้างสังคมสันติสุขและความปรองดอง การส่งเสริมความร่วมมือในกรอบประชาคมอาเซียน การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม พลังงาน เศรษฐกิจ สุขภาพ ค่านิยม จิตสาธารณะ และความประหยัด รวมทั้งการแก้ปัญหาสังคม อาทิ ความขัดแย้ง อุบัติภัยและสิ่งเสพติด เป็นต้น

1. ตัวบ่งชี้ที่ 15 ผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
2. ตัวบ่งชี้ที่ 16 ผลการพัฒนาคุณภาพครู
3. ตัวบ่งชี้ที่ 17 การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้
4. ตัวบ่งชี้ที่ 18 การสร้างการมีส่วนร่วมและการขยายโอกาสทางการศึกษา

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินการประกันคุณภาพ

การศึกษา

แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันอาศัยแนวคิดปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต (Input – Process - Output) ซึ่งมุ่งเน้นการประกันคุณภาพการศึกษาในเชิงกระบวนการ (Process Quality Assurance) อันหมายถึง การดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นระบบและขั้นตอน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต (Output) ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นสำคัญ เพื่อมุ่งสู่สัมฤทธิ์ผลการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้น การดำเนินงานอย่างเป็นระบบและขั้นตอนในการประกันคุณภาพการศึกษาย่อมต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ภายในและภายนอกองค์กร

สุระพรรณ พนมฤทธิ์ [3] ได้ให้นิยามศัพท์ของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การมีระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบ คุณภาพตามดัชนีบ่งชี้ที่กำหนดเพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนได้มั่นใจว่าสถาบันนั้นๆ สามารถให้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

2. ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามแผนดำเนินการจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลเอื้อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินการประกันคุณภาพ ตามองค์ประกอบที่สอดคล้องตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ด้านสถาบัน การพัฒนาบุคลากร หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน คุณภาพบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม

สมลักษณ์ วิริยจารี [4] ได้สรุปรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า การทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเกิดประสิทธิผลได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยประกอบหลายด้าน คือ ประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านทัศนคติของผู้รับผิดชอบต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านความรู้ความเข้าใจของผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านความรู้ความสามารถในการตรวจสอบและการประเมินของผู้รับผิดชอบ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการเก็บข้อมูลและจัดระบบสารสนเทศ ด้านความพร้อมด้านทรัพยากร และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนั้น จะส่งผลต่อประสิทธิผลในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพราะการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นระบบที่สำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติให้บรรลุหลักสูตรที่กำหนดไว้

ประสิทธิ์ เครือสิง [15] ได้กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งผลให้การศึกษามีคุณภาพ ได้แก่

1. หลักสูตร จะต้องประกอบด้วยหลักสูตรระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยเน้นให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. การจัดการเรียนการสอน จะต้องเน้นให้ผู้เรียนให้เป็นจุดศูนย์กลาง เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ เน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ในวิชาต่าง ๆ ไปบูรณาการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ เน้นให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3. ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาต้องมีภาวะผู้นำ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการระบบคุณภาพ การควบคุมคุณภาพ การทำงานที่เป็นมาตรฐานการทำงานเป็นทีม โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม สามารถพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วยระบบสร้างขวัญกำลังใจ ธรรมเนียมโรงเรียน ระบบสารสนเทศ การควบคุมคุณภาพของโรงเรียน คือ ครูจะต้องมีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข มีประสบการณ์ตรง สัมพันธ์กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและชุมชน

4. กระบวนการบริหารจัดการ การบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิผลและคุณภาพ ต้องมุ่งให้เกิดสมานฉันท์ระหว่างบุคลากรและหน่วยงาน มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคคล ครอบครัว และชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

อมรวิรัช นาคทรพรพ (อ้างถึงในสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย) [16] ได้นำเสนอบทสรุปจากการจัดการเสวนาประกันคุณภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในโครงการวิจัยและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสถาบันอุดมศึกษา รวม 7 ครั้ง ว่าไม่ว่าจะเป็นอุดมศึกษารูปแบบใดหัวใจสำคัญของการศึกษาและการประเมินตนเองอยู่ที่การมีวัฒนธรรมและพันธกิจต่อคุณภาพไม่ใช่แค่จัดระบบ วางระเบียบ และการออกแบบฟอร์ม ตัวอย่างความสำเร็จในหลายกรณีล้วนชี้ถึงการมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดีเป็นปัจจัยพื้นฐาน ดังนั้น ถึงแม้ว่าเวลาจะเปลี่ยนไปตัวแปรดังกล่าวจึงยังมีความสามารถในการอธิบายประสิทธิผลได้อย่างมีนัยสำคัญอยู่เช่นเดิม นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

1. คุณลักษณะของผู้นำ (ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ ความสามารถด้านการบริหาร ทัศนคติ การบริหาร สุขภาพ ประสบการณ์)
2. การมีส่วนร่วมของบุคลากร การทำงานเป็นทีม
3. บรรยากาศในการทำงาน การติดต่อสื่อสาร วัฒนธรรมองค์กร (ค่านิยม ความเชื่อ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง)
4. การใช้ระบบคุณภาพในการปฏิบัติงาน
5. คุณลักษณะของบุคลากรการรับรู้และความพึงพอใจของบุคลากร ทัศนคติและค่านิยมของบุคลากร

6. ความเหมาะสมและความพร้อมด้านทรัพยากร โครงสร้างองค์กรและความพอเพียง
ด้านทรัพยากร เทคโนโลยีสารสนเทศ

7. ขนาดองค์กร

ไทย ทิพย์สุวรรณกุล [17] ได้สรุปไว้ว่า เงื่อนไขบางประการสำหรับความสำเร็จของการประกัน
คุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มี 5 ประการ คือ (1) ผู้บริหารของ
มหาวิทยาลัยทุกระดับจะต้องมีความเชื่อมั่น และให้การสนับสนุนกิจกรรมการประกันคุณภาพอย่าง
จริงจังและต่อเนื่อง (2) การจัดระบบงานที่เหมาะสม สามารถจัดเตรียมข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการ
ประเมินคุณภาพได้สะดวก รวดเร็ว ไม่ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเห็นว่าเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นเป็น
พิเศษ (3) จัดหาเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนทั้งในด้านการส่งผ่านข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้อง และการประมวลผลข้อมูลเพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงาน
สะดวกขึ้น (4) การพิจารณาใช้ประโยชน์จากดัชนีต่าง ๆ ที่ปรากฏในผลการประกันคุณภาพการศึกษา
รวมทั้งการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ในการพัฒนาปรับปรุงพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ อย่างจริงจัง เพื่อการ
พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบัน และ (5) การเริ่มดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโอกาส
แรกที่สามารถทำได้ทันทีไม่ควรต้องรอให้มีระบบที่สมบูรณ์ เพราะระบบงานประกันคุณภาพ
การศึกษาโดยตัวเองก็จำเป็นต้องมีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน

ชลัช จงสืบพันธ์ และคณะ. [18] ได้ทำการศึกษาวิจัยและสรุปไว้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการ
ประกันคุณภาพการศึกษาตามการรับรู้ของคณาจารย์นั้น มี 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) การทำงานเป็นทีม
(2) ความสามารถด้านการบริหารจัดการของผู้นำ และ (3) ความพอเพียงด้านงบประมาณ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุระพงษ์ ทองพันชั่ง [19] ได้ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบ รูปแบบ มาตรการและวิธีการการประกันคุณภาพการศึกษา
พร้อมทั้งภูมิหลัง แนวคิด พัฒนาการ และปัญหาอุปสรรคในการประกันคุณภาพการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสารเป็นหลัก รวมถึงสิ่งพิมพ์ของ
ทางราชการ วารสาร ตำรา เอกสารประชุมสัมมนา ตลอดจนนโยบายและคำสั่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการ
ประกันคุณภาพแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย
พบว่า การพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย เป็นเรื่องที่มีมหาวิทยาลัย คณะวิชา ได้
ดำเนินการอยู่แล้วตั้งแต่ก่อตั้งมหาวิทยาลัย คณะวิชา ขึ้นเป็นครั้งแรกเพียงแต่ไม่ได้เรียกว่าเป็นการ
ประกันคุณภาพการศึกษาดังที่ใช้อยู่ในขณะนี้เท่านั้น ครั้นก้าวเข้ามาสู่ยุคปัจจุบัน ที่เรื่องนี้ได้

กลายเป็นประเด็นสำคัญในกระบวนการและขบวนการปฏิรูปการศึกษา เพราะการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ก็คือ การสร้างและพัฒนาทั้งกระบวนการจัดการศึกษาและคุณภาพการศึกษาให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ตามปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ และภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา โดยมีการนำเสนอระบบและกลไกในการควบคุมคุณภาพ และตามดัชนีบ่งชี้คุณภาพที่กำหนดไว้เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสาธารณชนให้มีความมั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาให้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพได้

อนงค์ศรี งอสอน [20] ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มีการดำเนินการประกันคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนองค์ประกอบมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก คือองค์ประกอบที่ 1 ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผนดำเนินงาน และองค์ประกอบที่ 2 การเรียนการสอน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านสารสนเทศ ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ด้านงบประมาณ

เชวงศักดิ์ เขียวเงิน [21] ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันราชภัฏกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันราชภัฏกำแพงเพชร และปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานบัน คณะ ศูนย์/สำนัก และโปรแกรมวิชาของสถาบันราชภัฏกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการควบคุมคุณภาพการศึกษาในด้านการกำหนดกลไกดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาก คือ กระบวนการควบคุมคุณภาพการศึกษา และกระบวนการศึกษา ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษา และกระบวนการตรวจสอบภายนอกมีปัญหาระดับน้อย ส่วนแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบัน คณะ ศูนย์/สำนัก และโปรแกรมวิชา ทั้ง 2 กระบวนการ คือ

1. แนวทางการพัฒนากระบวนการควบคุมคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน และสร้างความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการ ควรมีการกำหนดแนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานให้ต่อเนื่อง

2. แนวทางการพัฒนากระบวนการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พบว่า สถาบันควรจัดให้มีการจัดทำรายงานการศึกษาตนเองในระดับต่าง ๆ โดยสมาชิกของหน่วยงานมีส่วนร่วมและจัดทำรายงานเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดเตรียมการวางแผนกำหนดนโยบายในส่วนของเอกสาร รายงาน คู่มือ และหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้กับคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอกให้ชัดเจน ควรมีการประชุมโดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง พร้อมร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหา และทำความเข้าใจ

ฐิติรัตน์ ทองอินทร์ [22] ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสายบุรีใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ด้านคุณภาพของนักศึกษา โดยจัดให้นักศึกษามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม เพิ่มทักษะพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีแก่นักศึกษาและส่งเสริมนักศึกษาจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ส่วนกระบวนการเรียนการสอน จัดให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริงและเลือกใช้สื่อที่หลากหลาย ขณะที่การบริหารจัดการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการชุดต่าง ๆ และจัดตั้งอำนวยการควบคุมในการปฏิบัติงานสำหรับปัญหาที่พบคือ นักศึกษาขาดความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ ขาดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ อาจารย์ขาดทักษะในการใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ขาดการประเมินผลการเรียนการสอน ขาดแคลนบุคลากร มอบหมายงานไม่ชัดเจน ผลงานวิจัยมีน้อย ขาดแคลนงบประมาณและขาดการควบคุมกำกับและนิเทศการปฏิบัติงานของอาจารย์

นันทกา ชัยบาล [23] ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และข้อเสนอแนะในการพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า ในมิติของการวางแผน มีการวางแผนระดับคณะ ภาควิชาและหน่วยงาน มีการดำเนินการตามแผนแต่ขาดการติดตามและประเมินแผน เนื่องจากขาดทิศทางและองค์ความรู้ที่ถูกต้องจึงทำให้แผนที่มีไม่สมบูรณ์ ไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุมถึงเป้าหมาย และมีได้นำผลการประเมินแผนมาประกอบการวางแผนในระยะต่อไป ในมิติของการจัดรูปองค์กร พบว่ามีการจัดโครงสร้างขององค์กรและโครงสร้างการบริหาร แต่เนื่องจากเป็นองค์กรขนาดใหญ่ มีพันธกิจหลักหลายด้าน อีกทั้งมีปัญหาขาดแคลนกำลังคน จึงส่งผลให้ขาดความคล่องตัวในการวางระบบ อีกทั้งการกำหนดขอบเขตของงาน การเชื่อมโยง การจัดทำฐานข้อมูลกลาง ตลอดจนการสื่อสารและประสานงาน ไม่ชัดเจน ไม่ทั่วถึง และมีความซ้ำซ้อนกันในบางจุด มิติของการนำมีความพยายามของกลุ่มผู้บริหารทั้งระดับคณะ และภาควิชาที่จะนำองค์กรใช้ทิศทางของการประกันคุณภาพการศึกษา แต่การรับผิดชอบในพันธกิจหลักหลายด้าน ประกอบกับเป็นองค์กรขนาดใหญ่มีความคล่องตัวน้อย จึงส่งผลให้คณาจารย์และ

บุคลากรได้รับทราบบทบาทไม่ชัดเจนและไม่ทั่วถึง ในมิติของการควบคุมเนื่องจากมีพันธกิจหลักหลายด้าน จึงต้องรับการตรวจสอบและประเมินหลายระบบ ด้านการจัดการศึกษาภายใต้ระบบของมหาวิทยาลัยและ สกอ. ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัด ระบบของ สมศ. ในฐานะผู้ประเมินภายนอก ตามกฎหมายแล้วยังต้องรับการประเมินจากราชวิทยาลัยแพทยเฉพาะทาง ในการฝึกอบรมหลักสูตรของแพทยสภา รวมทั้งกลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย ในการให้บริการทางการแพทย์ยังต้องรับการประเมินระบบของโรงพยาบาล นอกจากนี้ในฐานะองค์กรภาครัฐยังถูกควบคุมจากระบบงบประมาณ ซึ่งแต่ละระบบยังไม่มีเชื่อมโยงเทียบเคียงหรือทดแทนกันได้ เป็นภาระของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติทั้งในระดับคณะ ภาควิชา และหน่วยงานในการรายงานข้อมูล ส่งผลให้มีแรงจูงใจในการทำงานลดลง ให้ความสนใจส่วนรวมและให้ความร่วมมือลดลงเป็นลำดับ และภายหลังจากการตรวจประเมินและให้ข้อเสนอแนะแล้วได้นำผลมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาน้อย

เยาวลักษณ์ แรกข้าว [24] ได้ศึกษาการประเมินผลโครงการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการดำเนินงานโครงการประกันคุณภาพการศึกษา และระบุปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า โครงการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีความก้าวหน้าในระดับสูง ปัจจัยการดำเนินงานโครงการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านลักษณะบุคลากรมีความสัมพันธ์กับความก้าวหน้า การดำเนินงานโครงการ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่ การขาดการวางแผนในการให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ การติดตามประเมินผล การจัดสรรงบประมาณสำหรับการประกันคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา

รังสิมา เมฆมงคล [25] ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรสายบริการ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพของบุคลากรสายบริการ ศึกษาความสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรสายบริการ และเพื่อหาสมการพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรสายบริการ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรสายบริการ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติพบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 10 ตัว ร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) .6520 มีค่าอำนาจในการพยากรณ์ (R^2) .6520 ได้ร้อยละ 42.50 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (SE_{est}) \pm .3523 และค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ เท่ากับ 1.449 และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า มีตัวแปรพยากรณ์ 4 ตัว สามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ความเข้าใจในการประกันคุณภาพ (KNOQA) บรรยากาศของหน่วยงาน (ATMOR) และความผูกพันต่อหน่วยงาน (COMI) และภาวะผู้นำของผู้บริหาร (LEAD) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) .6380 มีค่าอำนาจในการพยากรณ์ (R^2) ได้ร้อยละ 40.70 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (SE_{est}) \pm .3543 และค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ เท่ากับ 1.342

ทิพย์สุดา ศิลปะ [26] ได้ศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และวิเคราะห์ปัจจัยที่จะสนับสนุนให้การดำเนินการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีจุดแข็งคือ มหาวิทยาลัยฯ กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับปรัชญา ปณิธาน และวัตถุประสงค์ สำหรับจุดอ่อน คือ มหาวิทยาลัยฯ มีงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ระดับประสิทธิผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีจุดแข็งคือ มหาวิทยาลัยฯ มีการสนับสนุนและจัดทำรายงานผลการดำเนินการ ตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษา แต่มีจุดอ่อน คือ มหาวิทยาลัยฯ มิได้นำผลการประเมินมาตรฐานองค์ประกอบที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ไปปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้านปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยหลักที่จะผลักดันงานประกันคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามที่มหาวิทยาลัยฯ มุ่งหวัง รองลงมาเป็นปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของบุคลากร และปัจจัยด้านนโยบาย วิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์

จิตติมา ทองเล็ก [27] ได้ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา โดยรวมทุกด้านมีการดำเนินงานในระดับปานกลาง มีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ทั้ง 9

องค์ประกอบ โดยรวมในระดับมาก ส่วนปัจจัยที่เอื้อต่อการประกันคุณภาพการศึกษาและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แนวทางสำหรับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา คือ ผู้บริหารควรตระหนักถึงความสำคัญ มีความเข้าใจในหลักการและมีนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน เป็นแบบอย่างที่ดีของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ให้ความเอาใจใส่ปัญหาการบริหาร การจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรม การพัฒนาการเรียนการสอน ระบบสารสนเทศ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ฯลฯ และหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง ใ้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการบริหารจัดการองค์กร ส่งเสริมใ้บุคลากรทุกระดับเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ส่วนแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับผู้ปฏิบัติการ คือ ความเข้าใจโครงสร้างการบริหารงานของมหาวิทยาลัยฯ อย่างชัดเจน การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะวิธีการเขียนรายงานการประเมินตนเอง การจัดระบบเอกสารและการมีฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล